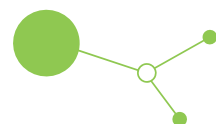

RE-ENFORCE

PRZYSPIESZENIE ODBUDOWY LASÓW W EUROPIE ŚRODKOWEJ POPRZECZ HARMONIZACJĘ DEFINICJI, POLITYK I PLANÓW DZIAŁANIA

STRESZCZENIE

Lasy europejskie są narażone na coraz większe zagrożenia ze strony ekstremalnych wiatrów, susz, pożarów i gradacji szkodników, które nasilają się w wyniku zmian klimatycznych. Krajowe działania na rzecz odbudowy (odtwarzania) lasów pozostają jednak fragmentaryczne, opierają się bowiem na niespójnych definicjach, niejednorodnym finansowaniu i nieskoordynowanym monitorowaniu. Bez wypracowania wspólnego podejścia na poziomie unijnym, państwa członkowskie ryzykują, że nie osiągną prawnie wiążących celów w zakresie odbudowy lasów określonych w rozporządzeniu w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych, zgodnie z którym 30 % zdegradowanych lasów ma zostać odtworzonych do 2030 r., 60 % do 2040 r. i 90 % do 2050 r. Zharmonizowane, oparte na naukowych podstawach i dostosowane do zmian klimatu podejście, ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia, aby proces odbudowy w znaczący sposób przyczyniał się do realizacji celów UE w zakresie różnorodności biologicznej, klimatu i odporności.

Kontekst

Lasy europejskie mają kluczowe znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej, magazynowania dwutlenku węgla i świadczenia usług ekosystemowych, wspierając zarówno źródła utrzymania gospodarstw domowych na obszarach wiejskich, jak i gospodarki regionalne. Przewiduje się jednak, że zaburzenia spowodowane zmianami klimatu drastycznie ograniczą funkcje ekologiczne i społeczne.

Europejski Zielony Ład, strategia UE na rzecz różnorodności biologicznej do 2030 r. oraz rozporządzenie w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych stanowią kompleksowe ramy dla powstrzymania degradacji lasów. Jednak rozbieżności między ambicjami na szczeblu UE, a wdrażaniem na szczeblu krajowym mogą zagrozić osiągnięciu wspólnego postępu w tym zakresie.

KLUCZOWE WYZWANIA

1. ROZBIEŻNE DEFINICJE KRAJOWE – NIEJEDNOLITE PODSTAWY PRAWNE

Rozporządzenie w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych definiuje pojęcie odtwarzania (odbudowy) lasów, nie zawiera jednak wspólnej definicji degradacji lasów. Kraje Europy Środkowej stosują różne definicje, a niektóre z nich w ogóle jej nie posiadają. Ta niespójność utrudnia wspólne zrozumienie, kiedy i w jaki sposób obowiązki w zakresie odbudowy zasobów przyrody mają zastosowanie w całej UE.

2. OPÓŹNIENIA W DOSTOSOWANIU DO ZMIAN KLIMATU – DECYZJE DOTYCZĄCE ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH NADAL OPARTE SĄ NA DOTYCZASOWYCH PRAKTYKACH, A NIE NA DOSTOSOWANIU DO OCZEKIWANYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZO-KLIMATYCZNYCH

Rozporządzenie w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych nie określa jasnych kryteriów wyboru gatunków drzew lub ich pochodzenia. W rezultacie, głównymi czynnikami motywującymi inicjatywy w zakresie odbudowy pozostają często: szybkie ponowne zalesienie i idące za tym korzyści ekonomiczne. Wiele państw członkowskich nadal opiera więc swoje decyzje dotyczące odbudowy zasobów przyrodniczych na obecnym lub historycznym składzie gatunkowym lasów, a nie na dostosowanym do przewidywanych warunków klimatycznych.

Niepewność co do przyszłych warunków wzrostu, w tym potencjalnych zaburzeń, w połączeniu z ograniczeniami modeli dopasowania gatunków, stanowi poważne wyzwanie dla długoterminowego planowania. Modele klimatyczne często nie mają odpowiedniej szczegółowości niezbędnej do praktycznego zastosowania w lokalnej skali, dlatego utarte schematy w projektowaniu składów gatunkowych grożą utrwaleniem nieodpowiednich kierunków rozwoju lasów europejskich, podważając cele rozporządzenia w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych w zakresie odporności na zmiany klimatu.

3. OGRANICZENIA FINANSOWE – KRÓTKOTERMINOWE FINANSOWANIE UTRUDNIA DŁUGOTERMINOWĄ ODBUDOWĘ

Odbudowa lasów jest w dużym stopniu ograniczona przez rozproszone i krótkoterminowe mechanizmy finansowania. Wiele programów nadal ogranicza się do konkretnych krajów, projektów lub rodzajów zaburzeń, co utrudnia ciągłość, skalowalność i strategiczną koordynację. Co istotne, krótkoterminowe mechanizmy finansowania często faworyzują wymierne, „twarde” działania (np. sadzenie określonej liczby drzew) kosztem bardziej ekologicznych, ale trudniejszych do zmierzenia „miękkich” interwencji (np. kontrolowanie wypasu lub wspieranie naturalnego odnowienia), mimo że te ostatnie są bardziej efektywne pod względem ekonomicznym i ekologicznym. Brak stabilnego, długoterminowego i transgranicznego planowania finansowego stanowi wyraźny kontrast w stosunku do powolnej regeneracji lasu i zwiększonych potrzeb w zakresie monitorowania ekosystemów leśnych, co znacznie osłabia zdolność UE do osiągnięcia trwałych wyników w zakresie odbudowy zasobów przyrody.

4. ZRÓŻNICOWANE CELE ODBUDOWY I FRAGMENTARYCZNE MONITOROWANIE – OGRANICZONA PORÓWNYWALNOŚĆ I WIARYGODNOŚĆ

Większość państw członkowskich Europy Środkowej priorytetowo traktuje tworzenie pokrywy leśnej, ale tylko kilka z nich łączy działania na rzecz odbudowy z poprawą różnorodności biologicznej, zwiększeniem odporności na zmiany klimatu i regeneracją usług ekosystemowych (np. Austria, Niemcy, Węgry i Słowenia).

Pomimo wspólnych wytycznych zawartych w art. 17 dyrektywy siedliskowej, metody monitorowania i wskaźniki różnią się znacząco. Tylko kilka państw członkowskich, takich jak Niemcy, Austria i Polska, wdrożyło wymagania długoterminowego monitorowania z mierzalnymi kryteriami sukcesu. W rozporządzeniu w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych nadal brakuje jasnych i gotowych do zastosowania definicji przyszłościowych, dostosowanych do zmian klimatu celów dotyczących „dobrego stanu” zasobów przyrodniczych, a zdolności monitorowania i dostępność danych pozostają niewystarczające w kilku państwach członkowskich.

REKOMENDACJE DLA POLITYKI

W politykach krajowych odbudowa ekosystemów leśnych jest często traktowana jako część rutynowej gospodarki leśnej, jednak niewiele z nich ustanawia jasne mechanizmy reagowania na zaburzenia o dużej skali. Aby zapewnić spójność w tym zakresie, państwa członkowskie powinny przyjąć przejrzyste, znormalizowane procesy planowania i zobowiązać się do realizacji długoterminowych celów w zakresie odbudowy ekosystemów przyrodniczych.

1. USTANOWIENIE WSPÓLNYCH DEFINICJI I WSKAŹNIKÓW

Należy spójnie zdefiniować pojęcia zaburzeń i degradacji na poziomie UE, stosując wspólne wskaźniki do monitorowania postępu w odbudowie ekosystemów.

Działanie: Komisja Europejska we współpracy z państwami członkowskimi i Europejską Agencją Środowiska (EEA) powinna zaproponować wspólne definicje i zestawy wskaźników.

2. WŁĄCZENIE ADAPTACJI LASÓW DO ZMIAN KLIMATU W KRAJOWE PLANY ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Uwzględnienie regionalnych, krajowych i lokalnych prognoz klimatycznych przy wyborze gatunków i sprawdzonych pochodzeń drzew leśnych oraz wprowadzenie mechanizmów szybkiego reagowania na zaburzenia o dużej skali.

Działanie: Państwa członkowskie powinny do 2030 r. przeznaczyć część obszarów objętych odbudową na testowanie odpornych na zmiany klimatu pochodzeń i strategii ukierunkowanej na kształtowanie drzewostanów o mieszanym składzie gatunkowym. Wyniki powinny stanowić podstawę do opracowania i udoskonalenia modeli selekcji gatunków oraz ich pochodzenia.

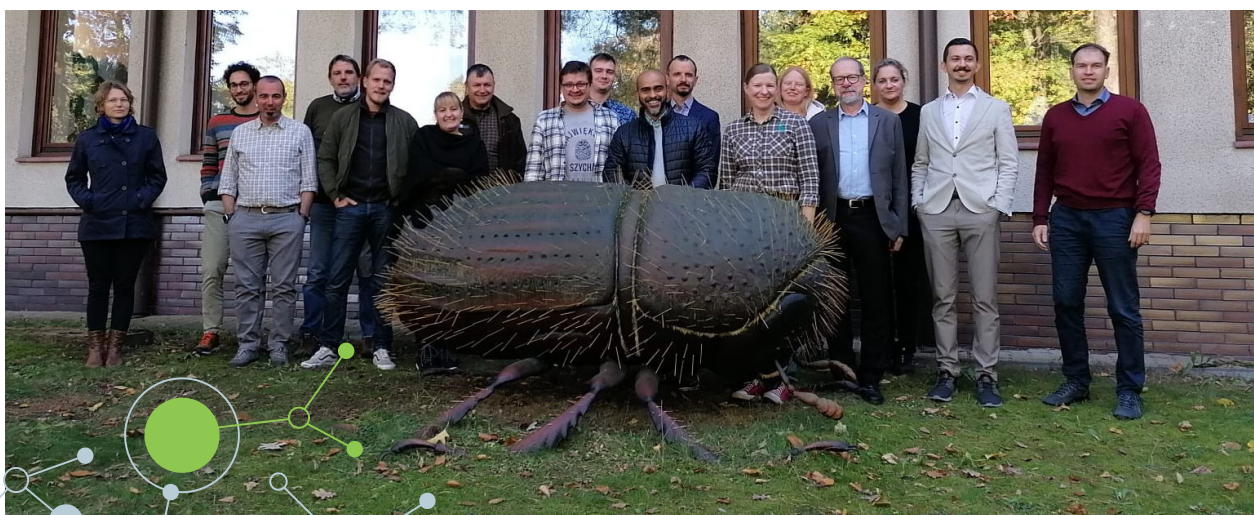
3. ZAPEWNIENIE DŁUGOTERMINOWEGO I TRANSGRANICZNEGO FINANSOWANIA

Działanie: Działanie: Zapewnienie długoterminowego finansowania, w tym funduszy wspieranych przez UE na rzecz różnorodności biologicznej i odbudowy dostosowanej do zmian klimatu.

4. OPRACOWANIE WSPÓLNYCH RAM UE SŁUŻĄCYCH DO POMIARU SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Ocena oparta na wskaźnikach właściwych dla danego ekosystemu, uwzględniających różnorodność biologiczną, złożoność strukturalną i skutki odbudowy—takie jak pokrywa leśna, skład gatunkowy, ilość martwego drewna, flora i fauna lasów oraz właściwości gleby.

Działanie: Komisja Europejska powinna koordynować pilotażowy program monitorowania, aby mierzyć skuteczność działań na rzecz odbudowy.

TITLE:

POLICY BRIEF: ACCELERATING FOREST RESTORATION IN CENTRAL EUROPE THROUGH HARMONISATION OF DEFINITIONS, POLICIES, AND ACTION PLANS

AUTHORS:

Slovenian Forestry Institute (SFI), Slovenia: Katja Kavčič Sonnenschein, Marjana Westergren, Boris Rantaša, Anže Japelj,

Austrian Research Centre for Forests (BFW), Austria: Debojyoti Chakraborty, Silvio Schüler, Stefan Ebner, Eszter Buchert,

Forest Research Institute (IBL), Poland: Ewa Zin, Marcin Klisz, Tadeusz Zachara, Wojciech Gil, Pawel Przybylski,

Czech University of Life Sciences Prague (CZU), Czech Republic: Jiří Korecký, Jaroslav Čepl, Jiří Chuchlík, David Chludil, Jan Stejskal,

Landesforstanstalt Mecklenburg-Vorpommern (LFOA-MV), Germany: Eric A. Thurm, Anna Wöhlbrandt,

Croatian Forest Research Institute (CFRI), Croatia: Martina Đodan, Dora Baksa,

Università degli Studi di Padova, TESAF Department, (UNIPD), Italy: Flavio Tacaliti, Francesco Sforza, Emanuele Lingua.

KEYWORDS:

Policy brief, Interreg CE, forest restoration, harmonization

PUBLISHING PLACE:

Ljubljana

PUBLISHER:

Gozdarski inštitut Slovenije

YEAR:

2025

Co-funded by the European Union
DOI 10.20315/gis025